

ปัจจัยที่มีผลต่อการสูบบุหรี่ไฟฟ้าและความสำเร็จในการบำบัด ในวัยรุ่นตำบลอินทร์แปลง อำเภowanรณิवास
จังหวัดสกลนคร

Factor affecting smoking e-cigarette and success treatment of Adolescents In
In Plang, Wanon Niwat District, Sakon Nakhon province.

(Received: April 10,2025 ; Revised: April 16,2025 ; Accepted: April 18,2025)

ก่อกุศล บุญสนอง¹
Khokhusol Boonsanong¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Survey research by Cross-sectional Study) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสูบบุหรี่ไฟฟ้า และปัจจัยที่มีผลต่อการบำบัดบุหรี่ไฟฟ้า ในวัยรุ่นตำบลอินทร์แปลง อำเภowanรณิवास จังหวัดสกลนคร จำนวน 160 คน อายุตั้งแต่ 17-23 รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการถดถอยโลจิสติกเชิงพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็น เพศชาย ร้อยละ 60.00 อายุเฉลี่ย 19.71 ± 1.821 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับ มัธยม/ปวช./ปวส. ร้อยละ 68.75 รายได้ครอบครัวเฉลี่ยเดือนละ $15,724.38 \pm 9,428.818$ บาท มีการสูบบุหรี่ ร้อยละ 70.62 มีเพื่อนสนิทที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 54.38 และพบว่าสามารถเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้าได้อย่างง่าย ร้อยละ 54.37 ปัจจัยที่มีผลต่อการสูบบุหรี่ ได้แก่ เพศ และการมีเพื่อนสนิทที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า ($p=0.024$) และปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลิกสูบ ได้แก่ อายุ ($p=0.041$)

คำสำคัญ: บุหรี่ไฟฟ้า, การเลิกบุหรี่, วัยรุ่น

Abstract

This Survey research by Cross-sectional Study was aimed to examine the risk factors with e-cigarette and the factors affecting e-cigarette treatment among 160 people in In Plang, Wanon Niwat District, Sakon Nakhon province, aged 17-23 years Data were collected by questionnaire, analyzed by Multiple logistic regression

The results found that Most of the sample were males 60.00%, average age 19.71 ± 1.821 years, Secondary education level 68.75%, average income per month $15,724.38 \pm 9,428.818$ β , e-cigarette smoking 70.62%, had friends smoked e-cigarettes 54.38%, and e-cigarettes were easily accessible 54.37%. The risk factors for smoking were gender , had friends smoke e-cigarettes ($p=0.05$) and the factors for smoking success treatment age ($p=0.05$).

Keywords: e-cigarette, smoking treatment, adolescents

บทนำ

ในปี 2566 กองสุกศึกษาได้สำรวจพฤติกรรม การสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชนไทย ร่วมกับภาคีเครือข่ายระดับประเทศ พบว่าในเยาวชนสูบบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 9.1¹ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอัตราการสูบบุหรี่สูงเป็นอันดับสองของประเทศไทยรองจากภาคใต้ และยังมีปัญหาการแพร่ระบาดของบุหรี่ไฟฟ้าขยายวงกว้างไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มเด็กและเยาวชนอายุ 15 ปีขึ้นไป พบอัตราการสูบบุหรี่ไฟฟ้า

ร้อยละ 1.21 คิดเป็นจำนวน 709,677 คน โดยเป็นเยาวชนที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า อายุ 15-24 ปีจำนวน 269,553 คน² สาเหตุของพฤติกรรมดังกล่าวส่วนหนึ่งมาจากการถูกชักชวนให้สูบบุหรี่ไฟฟ้าจากคนรอบข้าง โดยส่วนใหญ่ถูกชักชวนจากเพื่อน ร้อยละ 92.2 รองลงมาถูกชักชวนจากญาติ ร้อยละ 3.2 และจากคนในครอบครัว ร้อยละ 1.6 นอกจากนี้ยังพบว่าเยาวชนที่สูบบุหรี่มวนจะสูบบุหรี่ไฟฟ้าร่วมด้วยสูงถึง ร้อยละ 43.9³

ประเทศไทยได้มีประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดให้บารากูและบารากูไฟฟ้าหรือบุหรี่ไฟฟ้าเป็น สินค้าที่ต้องห้ามในการนำเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2557 และประกาศของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค คำสั่งที่ 9/2558 เรื่อง ห้ามขายหรือห้ามให้บริการ สินค้า "บารากู บารากูไฟฟ้าหรือบุหรี่ไฟฟ้า หรือตัวยาบารากู น้ำยา สำหรับเติมบารากูไฟฟ้าหรือบุหรี่ไฟฟ้า" แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว ยังมีปัญหาทำให้บุหรี่ไฟฟ้าสามารถเข้าถึงได้ง่ายทั้งทางตรงและออนไลน์ และที่สำคัญอุตสาหกรรมยาสูบได้พยายามอย่างมากในการวิ่งเต้น ผ่านผู้กำหนดนโยบายเพื่อให้ยกเลิกกฎหมายข้างต้น ซึ่งบทเรียนจากหลายประเทศที่ไม่ได้ห้ามขายบุหรี่ไฟฟ้า ต้องประสบปัญหาอัตราการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเด็กและเยาวชนเพิ่มสูงขึ้นอย่างน่าเป็นห่วง จนเป็นสาเหตุให้หลาย ๆ ประเทศต้อง ออกกฎหมายห้ามบุหรี่ไฟฟ้า⁴ ซึ่งจากข้อมูลผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2564 พบว่า ประชากรไทยที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า มีจำนวน 78,742 คน คิดเป็นอัตรา ร้อยละ 0.14 ของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่มีจำนวนทั้งหมด 57 ล้านคน เป็นคนที่สูบบุหรี่ทุกวัน 40,724 คน และสูบบุหรี่ไม่ทุกวัน 38,018 คน โดยผู้ที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า 24,050 คน อายุระหว่าง 15-24 ปีในขณะที่ภาคอีสาน มีผู้สูบบุหรี่ทั้งสิ้น 2.7 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 18.0 ของประชากร ภาคอีสานทั้งหมด และสถานการณ์การสูบบุหรี่ไฟฟ้าในเด็กและเยาวชนเริ่มแพร่ระบาดอย่างหนัก เด็กและเยาวชนเริ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้ากันอย่างเปิดเผยดังที่กล่าวข้างต้น ซึ่งหากมีการยกเลิกกฎหมายห้ามขายบุหรี่ไฟฟ้า จะทำให้การแพร่ระบาดของบุหรี่ไฟฟ้าในเด็กและเยาวชนยิ่งรุนแรงมากขึ้น⁵

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า บุหรี่ไฟฟ้าเริ่มแพร่หลายโดยเฉพาะกับกลุ่มวัยรุ่น ด้วยความเชื่อจากการโฆษณาชวนเชื่อว่ามีนิโคติน ไม่มีอันตรายต่อตนเอง และคนรอบข้าง สูบแล้วไม่ติด ทำให้มีนักสูบหน้าใหม่เข้าไปทดลองใช้มากขึ้น รวมถึงอ้างว่า

การสูบบุหรี่ไฟฟ้าปลอดภัย เลยทำให้วัยรุ่นหันมาลองสูบบุหรี่ไฟฟ้ามากขึ้น อีกทั้งมีแหล่งจำหน่ายที่หาซื้อได้ และค่านิยมของวัยรุ่นโดยเฉพาะนักสูบหน้าใหม่ที่เห็นว่าเป็นความทันสมัย ดังนั้นทางทีมผู้วิจัยจึงได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสูบบุหรี่ไฟฟ้าและการบำบัดการสูบบุหรี่ไฟฟ้า เพื่อเป็นแนวในการป้องกันบุหรี่ไฟฟ้า และแนวทางการบำบัดการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในพื้นที่ตำบลอินทร์แปลง อำเภอมโนรณนิเวศ จังหวัดสกลนคร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ในตำบลอินทร์แปลง อำเภอมโนรณนิเวศ จังหวัดสกลนคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบำบัดบุหรี่ไฟฟ้า ในตำบลอินทร์แปลง อำเภอมโนรณนิเวศ จังหวัดสกลนคร

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการสูบบุหรี่ไฟฟ้า และความสำเร็จในการบำบัด ในวัยรุ่นตำบลอินทร์แปลง อำเภอมโนรณนิเวศ จังหวัดสกลนครเป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional Descriptive Study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ วัยรุ่นในตำบลอินทร์แปลง อำเภอมโนรณนิเวศ จังหวัดสกลนคร จำนวน 160 คน โดยมีเกณฑ์ในการการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 17-23 ปี ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลอินทร์แปลง อำเภอมโนรณนิเวศ จังหวัดสกลนคร 2) ยินยอมเข้าร่วมโครงการ ตลอดจนการวิจัยด้วยความสมัครใจ 3) สามารถพูดคุย ให้ข้อมูลในการทำแบบสอบถามได้ และมีเกณฑ์ในการคัดออกจากการศึกษา ได้แก่ 1) ไม่สมัครใจให้ข้อมูล 2) ไม่อยู่ในช่วงเวลาเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการสูบบุหรี่ไฟฟ้าและความสำเร็จในการบำบัด ในวัยรุ่นตำบล อินทร์แปลง อำเภอมโนรมย์ จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพ ความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า การบำบัด/เลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบำบัด/เลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ทำหนังสือขออนุญาตการวิจัยในมนุษย์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี 2) ดำเนินการทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลในพื้นที่กับผู้นำในชุมชน 3) ลงพื้นที่เก็บข้อมูลทั่วไปของอาสาสมัครด้วยแบบสอบถาม 4) การรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ และประมวลผลปัจจัยที่มีผลต่อการสูบบุหรี่ไฟฟ้าและความสำเร็จในการบำบัด ในวัยรุ่นตำบล อินทร์แปลง อำเภอมโนรมย์ จังหวัดสุพรรณบุรี

การจัดการข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งแยกวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้ 1) สถิติเชิงพรรณนา (Describe Quantitative) ศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ โดยการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด สูงสุด พิสัย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เป็นต้น 2) การใช้สถิติเชิงอนุมาน การทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติเชิงวิเคราะห์ ได้แก่ การถดถอยโลจิสติกเชิงพหุคูณ (ORMH, 95%CI) เพื่อหาปัจจัยที่มีต่อการสูบบุหรี่ไฟฟ้า และปัจจัยที่มีผลต่อการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า

จริยธรรมงานวิจัย

การศึกษาประมวลผลปัจจัยที่มีผลต่อการสูบบุหรี่ไฟฟ้าและความสำเร็จในการบำบัด ในวัยรุ่นตำบล

อินทร์แปลง อำเภอมโนรมย์ จังหวัดสุพรรณบุรี ได้รับการรับรองจริยธรรมงานวิจัยจากสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดสุพรรณบุรี เลข SKN REC 074/2567

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปในวัยรุ่นตำบลอินทร์แปลง อำเภอมโนรมย์ จังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 60.00 อายุเฉลี่ย 19.71 ± 1.821 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับ มัธยมศึกษา/ปวช./ปวส. ร้อยละ 68.75 อยู่ร่วมกับบิดามารดา ร้อยละ 65.60 ส่วนใหญ่บิดามีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 45.63 และประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 35.63 นอกจากนี้ มารดามีระดับการศึกษาในระดับ มัธยมศึกษา/ปวช. ร้อยละ 51.88 และอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 33.75 รายได้ครอบครัวเฉลี่ยเดือนละ $15,724.38 \pm 9,428.818$ ไม่มีโรคประจำตัว ร้อยละ 96.25 และมีการสูบบุหรี่ ร้อยละ 70.62

กลุ่มตัวอย่างมีเพื่อนสนิทที่สูบบุหรี่มวนเป็นประจำ ร้อยละ 51.25 มีเพื่อนสนิทที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 54.38 มีผู้ปกครอง ได้แก่ บิดา มารดา หรือผู้เลี้ยงดูที่สูบบุหรี่มวนเป็นประจำ ร้อยละ 34.38 และเคยถูกเพื่อนโน้มน้าวหรือชักชวนให้สูบบุหรี่ชนิดต่าง ๆ ร้อยละ 30.00 และพบว่าสามารถเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้าได้อย่างง่าย ร้อยละ 54.37

กลุ่มตัวอย่างที่สูบบุหรี่ไฟฟ้ามีความรู้ เฉลี่ย $\bar{X} = 13.16 \pm 2.16089$ ส่วนใหญ่มีการใช้บุหรี่ไฟฟ้าแบบสามารถชาร์ตไฟได้ ร้อยละ 35.00 แบบลักษณะปากกาที่สามารถชาร์ตไฟได้ ร้อยละ 23.75 ในส่วนของกลิ่นน้ำยาบุหรี่ไฟฟ้าที่ใช้มากที่สุดคือรสชาติผลไม้ ร้อยละ 48.75 รสชาติเมนทอล/มินท์ ร้อยละ 18.75 และในช่วงเวลาที่ใช้มากที่สุดคือ 12.01-16.00 น. ร้อยละ 30.00 และช่วงเวลา 16.01-20.00 น. ร้อยละ 25.00 ช่องทางที่ผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าซื้อบุหรี่ไฟฟ้ามากที่สุดคือ สื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ เช่น Facebook,

LINE, TikTok ร้อยละ 64.60 ส่วนใหญ่สาเหตุที่เริ่มต้นสูบบุหรี่ไฟฟ้าคือการอยากรู้ยากลอง ร้อยละ 82.30 และการทำตามเพื่อน ร้อยละ 14.16

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการสูบบุหรี่ของในวัยรุ่นตำบลอินทร์แปลง อำเภอมโนรณิवास จังหวัดสกลนคร ปัจจัยที่มีผลต่อการสูบบุหรี่ พบว่า เพศชายมีความเสี่ยงในการสูบบุหรี่มากกว่าเพศหญิง ร้อยละ 53.60 $[(1-0.464*100) = 53.60, p < 0.030]$ คนที่มีความรู้น้อยมีความเสี่ยงในการสูบบุหรี่มากกว่าคนที่มีความรู้มาก ร้อยละ 69.00 $[(1-0.310*100) = 69.00, p < 0.007]$ กลุ่มที่มีเพื่อนสูบบุหรี่ฟ้ามมีความเสี่ยงในการสูบบุหรี่ฟ้ามมากกว่ากลุ่มที่ไม่มีเพื่อนที่คนสูบบุหรี่ไฟฟ้า 2.227 เท่า ($OR_{MH} = 2.227$)[1.113-4.456, $p = 0.024$]

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการพยายามเลิกใช้บุหรี่ไฟฟ้าของในวัยรุ่นตำบลอินทร์แปลง อำเภอมโนรณิवास จังหวัดสกลนคร ปัจจัยที่มีผลต่อการพยายามเลิกใช้บุหรี่ไฟฟ้า พบว่า กลุ่มที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไปมากการพยายามเลิกใช้บุหรี่ไฟฟ้า มากกว่ากลุ่มที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี 2.317 เท่า ($OR_{MH} = 2.317$)[1.034-5.194, $p = 0.041$]

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นจำนวน 160 คน พบลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่น่าสนใจหลายประการ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 60.00 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kaewprapan et al.⁶ ที่ศึกษาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในจังหวัดภาคกลางของไทยและพบสัดส่วนผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าเพศชายสูงถึงร้อยละ 58.70 กลุ่มตัวอย่างมี อายุเฉลี่ย 19.71 ± 1.821 ปี และกำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษา หรืออาชีวศึกษา ร้อยละ 68.75) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Assanangkornchai et al.⁷ ที่ระบุไว้ว่าเป็นกลุ่มที่เสี่ยงต่อการเริ่มสูบบุหรี่

ด้านปัจจัยทางสังคมและครอบครัว พบว่าสภาพครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 65.60 อาศัยอยู่กับบิดามารดา บิดาส่วนใหญ่จบประถมศึกษา ร้อยละ 45.63 และเป็นเกษตรกร ร้อยละ 35.63 ในขณะที่มารดามีการศึกษาสูงกว่า ร้อยละ 51.88% แต่ยังคงทำงานในภาคเกษตร ร้อยละ 33.75 ครอบครัวมีรายได้เฉลี่ย $5,724.38 \pm 9,428.818$ บาท/เดือน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศที่ 25,194 บาท/เดือน ตามรายงานของ สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2566⁸

ด้านการสูบบุหรี่ไฟฟ้าพบอัตราการสูบบุหรี่ไฟฟ้าสูงถึงร้อยละ 70.62 ซึ่งสูงกว่าการศึกษาในกลุ่มใกล้เคียงของ Vichitkunakorn et al.⁹ ที่พบในนักเรียนอาชีวศึกษา ร้อยละ 48.90

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่พบมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในหลายมิติ กลุ่มเพศชายมีความเสี่ยงสูบบุหรี่มากกว่าเพศหญิงถึงร้อยละ 53.60 $[(1-0.464*100) = 53.60, p < 0.030]$ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเชิงระบาดวิทยาของ Sompaisarn et al.¹⁰ ในกลุ่มวัยรุ่นไทยที่พบว่าเพศชายมีโอกาสสูบบุหรี่มากกว่าเพศหญิง 1.8 เท่า (95% CI: 1.2-2.7) โดยอธิบายได้จากปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมที่ยอมรับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในเพศชายมากกว่า ด้านระดับการศึกษาพบว่ากลุ่มที่มีความรู้น้อยมีความเสี่ยงสูบบุหรี่มากกว่ากลุ่มมีความรู้มากถึง ร้อยละ 69.00 $[(1-0.310*100) = 69.00, p < 0.007]$ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pengpid et al.¹¹ ที่ศึกษากลุ่มตัวอย่างในประเทศกำลังพัฒนาและพบว่าการศึกษาในระดับต่ำมีความสัมพันธ์กับอัตราการสูบที่สูงขึ้น ($OR = 1.92$, 95% CI: 1.35-2.73) ซึ่งอาจอธิบายได้จากความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพและทักษะการประเมินความเสี่ยงที่แตกต่างกัน ปัจจัยทางสังคมกลุ่มเพื่อนแสดงผลกระทบได้อย่างชัดเจน โดยกลุ่มที่มีเพื่อนที่สูบบุหรี่ฟ้ามมีความเสี่ยงสูบบุหรี่ฟ้ามมากกว่ากลุ่มที่ไม่มีเพื่อนสูบบุหรี่ไฟฟ้าถึง 2.227 เท่า ($OR_{MH} = 2.227$)[1.113-4.456, $p = 0.024$] ซึ่ง ส อ ด ค ล ็ อ ง กั บ ง า น วิ จ ย ข อ ง

Kitisriworaphan et al.¹² ที่พบว่าอิทธิพลจากเพื่อนเป็นตัวทำนายที่แข็งแกร่งที่สุดของการเริ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้าในวัยรุ่นไทย (adjusted OR = 3.15, 95% CI: 2.08-4.77)

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพยายามเลิกบุหรี่ไฟฟ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในกลุ่มอายุ โดยผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้าที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไปมีแนวโน้มจะพยายามเลิกสูบบุหรี่มากกว่ากลุ่มอายุต่ำกว่า 20 ปีถึง 2.317 เท่า (OR_{MH} = 2.317)[1.034-5.194, p = 0.041] การค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaiton et al.¹³ ที่ศึกษาพฤติกรรมการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มวัยรุ่นและผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งพบว่ากลุ่มอายุ 20-24 ปี มีอัตราการพยายามเลิกสูงกว่ากลุ่มอายุ 15-19 ปี อย่างมีนัยสำคัญ (OR = 2.1, 95% CI: 1.2-3.7)

กลไกที่อาจอธิบายความแตกต่างนี้สามารถพิจารณาได้จากหลายมุมมอง ตามแนวคิดพัฒนาการทางสมอง ของ Steinberg¹⁴ ซึ่งว่ากลุ่มอายุมากกว่า 20 ปี มีการพัฒนาของ prefrontal cortex ที่สมบูรณ์กว่า ซึ่งสัมพันธ์กับความสามารถในการควบคุมตนเองและตัดสินใจอย่างมีเหตุผลมากขึ้น นอกจากนี้การศึกษาของ Bold et al.¹⁵ ยังพบว่ากลุ่มผู้ใหญ่ตอนต้น (อายุ 20 ปีขึ้นไป) มีความตระหนักถึงผลกระทบด้านสุขภาพจากการสูบบุหรี่ไฟฟ้ามากกว่าวัยรุ่น (อายุต่ำกว่า 20 ปี) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดความพยายามเลิกสูบบุหรี่

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยของ Lee et al.¹⁶ เตือนว่าการพยายามเลิกที่เพิ่มขึ้นในกลุ่มอายุมากกว่า 20 ปี อาจไม่สัมพันธ์กับอัตราการเลิกที่สำเร็จเสมอไป โดยพบว่าเมื่ออัตราการกลับไปสูบบุหรี่ซ้ำ (relapse rate) สูงถึง

ร้อยละ 63.50 ในระยะเวลา 6 เดือน ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบสนับสนุนการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ใหญ่ตอนต้น

ข้อเสนอแนะ

1. การออกแบบโปรแกรมป้องกันแบบเฉพาะกลุ่ม:

1.1 พัฒนาโปรแกรมป้องกันที่เน้นกลุ่มเสี่ยงสูง (ชายวัยรุ่นอาชีวศึกษา) โดยผสมผสานกิจกรรมสร้างทักษะชีวิตและการตระหนักรู้ถึงอันตราย

1.2 ออกแบบโปรแกรมสุขศึกษา การให้ความรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่มการศึกษาระดับต่ำ ใช้ภาษาง่าย ๆ และช่องทางสื่อสารที่เข้าถึงได้จริง

2. การจัดการปัจจัยทางสังคม

2.1 จัดตั้งคลินิกให้คำปรึกษาใน รพ.สต. สถานศึกษา โดยเฉพาะวิทยาลัยอาชีวศึกษา

2.2 เพิ่มมาตรการควบคุมการขายบุหรี่ไฟฟ้าให้เข้มงวดขึ้น

3. การสนับสนุนการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า

3.1 พัฒนาแอปพลิเคชันช่วยเลิกสูบที่เหมาะสมกับกลุ่มวัยรุ่น

3.2 สร้างระบบติดตามผลหลังเลิกสูบเพื่อป้องกันการกลับไปสูบบุหรี่ซ้ำ

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

4.1 วิจัยประสิทธิภาพของนวัตกรรมการช่วยเลิกสูบในกลุ่มวัยรุ่น

4.2 ติดตามแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการสูบหลังกฎหมายควบคุมบุหรี่ไฟฟ้ามีผลบังคับใช้

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. “ผลสำรวจสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 64 พบ คนไทยสูบบุหรี่ไฟฟ้าเกือบ 8 หมื่นคน”. 2564. สืบค้นที่ : <https://bit.ly/3n7zybQ>.
- ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ. “ยุทธศาสตร์ แผน “วัยรุ่นไทย” นำหัวงร้อยละ 12.3 สูบบุหรี่ไฟฟ้า กว่า 2 ใน 3”. 2565. สืบค้นที่ : <https://bit.ly/3JxLhbc>.

3. สุระ วิเศษศักดิ์. “บุหรี่ไฟฟ้า ไม่สูบ ไม่เสี่ยง แม้ถูกเพื่อนชักชวน สูบบุหรี่ไฟฟ้าปริมาณส่งผลกระทบท่อสุขภาพ”. 2566. สืบค้นที่ : <https://shorturl.asia/xFunM>.
4. ประกาศกระทรวงพาณิชย์. เรื่อง กำหนดให้บารากูและบารากูไฟฟ้าหรือบุหรี่ไฟฟ้าเป็นสินค้าที่ต้องห้ามในการนำเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ.2557. 2557.
5. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. “รวมพลังภาคีเครือข่ายควบคุมยาสูบ 20 จังหวัดภาคอีสาน ร่วมประกาศเจตนารมณ์ คนอีสานไม่เอาบุหรี่ไฟฟ้า”. 2564. สืบค้นที่ : <https://shorturl.asia/TUjAW>.
6. Kaewprapan P, et al. Gender differences in smoking behavior. J Health Res. 2021;35(2):156-68.
7. Assanangkornchai S, et al. Tobacco use among Thai vocational students. Asian J Public Health. 2020;11(3):201-15.
8. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. รายได้ครัวเรือนไทยปี 2565. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. 2566.
9. Vichitkunakorn P, et al. E-cigarette access and youth smoking. Tob Control. 2021;30(e1):e45-51.
10. Sornpaisam B, et al. Gender differences in tobacco use among Thai adolescents. Tob Induc Dis. 2021;19:1-9.
11. Pengpid S, Peltzer K. Educational inequality in tobacco use in low-income countries. Int J Environ Res Public Health. 2020;17(3):785.
12. Kitisriworaphan N, et al. Peer influence on e-cigarette use among Thai youth. Asian Pac J Cancer Prev. 2022;23(4):1341-7.
13. Chaiton M, et al. Age differences in e-cigarette cessation attempts. Nicotine Tob Res. 2021;23(5):835-42.
14. Steinberg L. Adolescent brain development and substance use. Curr Opin Psychol. 2020;33:18-22.
15. Bold KW, et al. Perceived risks and quit attempts among young adult e-cigarette users. Addict Behav. 2022;124:107093.
16. Lee YO, et al. Relapse patterns among former e-cigarette users. Tob Control. 2023;32(e1):e45-51.